

RAZVOJ GOVORA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Govor se najbolj intenzivno razvija v predšolskem obdobju, zlasti v prvih treh letih, izpopolnjuje pa celo življenje. Določeni otroci neprestano čebljajo, oblikujejo prve besede in stavke, četudi so nejasne, spet drugi ne govorijo prav veliko, vendar je njihova beseda že kmalu razumljiva. Ko nekoliko odrastejo, se nekateri hitro vključujejo v pogovor z vrstniki ali odraslimi, spet drugi so pri tem bolj zadržani. Vse to je povezano in odvisno tudi od pogojev in dejavnikov, ki vplivajo na razvoj govora in jih prikazuje spodnja tabela.

Tabela 1: Pogoji in dejavniki, ki vplivajo na razvoj govora

Pogoji za razvoj govora	Dejavniki, ki vplivajo na razvoj govora
<p>Pravilno razvite psihične funkcije: pozornost, zaznavanje, predstavljanje, mišljenje, pomnjenje, slušni spomin.</p> <p>Zdrav živčni sistem: govorna središča in povezava med njimi.</p> <p>Pravilno razviti čuti: sluh.</p> <p>Zdrava in pravilno razvita govorila: ustnice, jezik, mehko nebo, glasilke in grlne mišice, zobje, dihalni organi, kot so pljuča in mišice prsnega koša, diafragma in trebušne mišice.</p> <p>Pravilen govor okolice, kjer otrok živi: harmonično in nekonfliktno družinsko vzdušje, govorne spodbude, pravilen govorni model. Govor naj bo normalno glasen, jasen, tempo naj bo zmeren, ne prehitel. Govor naj bo preprost, stavki naj bodo jasni in razumljivi. Starši ne smejo posnemati otrokov otročji govor. Starši morajo odgovarjati na vprašanja, ki jih otroci postavljajo.</p>	<p>Biološki razvojni ritem: nevrofiziološka struktura, prirojene osebnostne značilnosti, kot so introvertiranost, komunikativnost, ki jih otrok prinese s seboj.</p> <p>Razlike med spoloma: ni pomembnejših razlik, razen v tempu govornega razvoja.</p> <p>Način nege in vzgoje v zgodnjem razvojnem obdobju in komuniciranje v družini: pretiran jok, govorimo z otrokom, ne silimo ga h govoru, starši odgovarjajo na otrokova vprašanja, ... Socialne strukture družine in okolja, v katerem otrok živi: na razvoj govora ne vpliva ekonomska revščina sama po sebi, pač pa govorni vzorec staršev.</p>

Za razvoj otroškega govora je pomembno, da **v prvih dveh letih** spodbujamo otroka, da izgovarja samoglasnike v kombinaciji s soglasniki (ma-ma, ba-ba, da-da, ta-ta, pa-pa), iz katerih se nato razvijejo še druge besede. **Od drugega leta dalje** pa moramo biti pozorni, da se otrok izraža z enostavnimi besedami in stavki, starši pa morate te stavke nadgrajevati (npr. Gremo k babici. Da, gremo k babici.). Pomembno je, da otroku širimo besedni zaklad in mu nudimo možnost, da govori. **Pri treh letih je faza govora končana**, kar ne pomeni, da **otrok** pravilno izgovarja vse glasove, temveč da **je osvojil vse osnove za sporazumevanje z okolico**. Otrok se torej uči govora s poslušanjem.

Kar se tiče artikulacije glasov **morajo otroci do 5,5 let pravilno izgovarjati že vse glasove**. V ta namen, v spodnji tabeli prikazujemo do katerega leta naj bi otroci pravilno artikulirali oziroma izgovarjali posamezne glasove.

Tabela 2: Pričakovana starost otroka za pravilno izreko določenih glasov

Pravilen izgovor glasov	Pričakovana oziroma tolerirana starost otroka
A, E, I, O, U	do 2 let
P, B, T, D, K, G, M, N, J, F, V, H, L	do 3 let
R	do 4,5 let
S, Z, C	do 4,5 let
Š, Ž, Č	do 5,5 let

Vendar te meje, ki jih prikazuje zgornja tabela niso edini kriterij, pomembno je tudi kako otrok glasove izgovarja, kar navajamo v naslednji tabeli.

Tabela 3: Opis težav pri izgovorjavi glasov v besede

Težave pri izgovoru glasov	Opis
Substitucija	Otrok zamenjuje glas z drugim glasom: roka - loka.
Omisija	Otrok glasove opušča: roka - oka.
Distorzija	Otrok glasove nepravilno artikulira - medzobno.

*Za razvoj glasov sta bolj kot substitucija, kritični distorzija in omisija, še posebej, če jih otrok uporablja predolgo časa.

Kdaj k logopedu?

V primeru, da pri otroku opazite upočasnen govorni razvoj oziroma nerazvit govor, težave pri izgovoru določenih glasov ali druga odstopanja v govoru, kot so motnje ritma in tempa govora (jecljanje, brbotanje, prehiter govor), motnje glasu oziroma fonacije, težave pri jezikovnem izražanju in razumevanju itd., vam priporočamo čim bolj zgodnje ukrepanje in napotitev otroka k logopedu, oziroma po potrebi tudi na dodatne preglede, kot so ORL pregled s pregledom sluha, psihološki in nevrološki pregled.

Pomembno je, da se vzrok težav pravočasno odkrije in s tem prepreči otrokovo neugodje in težave, s katerimi bi se lahko srečeval v kasnejšem obdobju. Mogoče govorna terapija za vašega otroka sploh ne bo potrebna, boste pa dobili ustrezne nasvete, kako otroku pomagati. Z zgodnjim odkrivanjem odstopanj v otroškem govoru tako ne zamudimo optimalnega predšolskega obdobja in preprečimo, da se pri otrocih ne ukorenini napačna izreka.

Opozorilo - predšolski otroci

Če otrok pred vstopom v šolo nima govornih težav, vendar pa vzgojiteljica ali starši opazite **nepravilno držanje svinčnika**, ali da **otrok ne more povezati skupine glasov v besedo**, je potrebno čim prej reagirati. Drugače lahko nastopijo težave v branju in pisanju. Otroka je potrebno naučiti poslušanja glasov, poslušanje prvih, medialnih in finalnih glasov v besedi. Pri predšolskem otroku je potrebno razviti orientacijo v prostoru, odnose levo - desno, na sebi in drugih. Otrok v predšolskem obdobju mora vedeti, da obstaja za vsak glas grafični simbol, da ima določen pomen. Če otrok s težavami vstopi v prvi razred, te s časom postajajo vse večje.

Pripravili: Irena Jančar, logopedinja in Irena Lenart, svetovalna delavka

Literatura:

1. Marjanovič Umek, L. (1990). Mišljenje in govor predšolskega otroka. Ljubljana: DZS.
2. Omerza, Z. (1972). Govorne napake, Ljubljana: DZS.
3. Vladislavljević, S. (1973). Patološki nerazvijen govor u dece. Beograd: Savez defektologa Jugoslavije.
4. Žnidarič, D. (1993). Otrokov govor. Ljubljana: ZRSŠ.

Priloga: Preventiva: razvoj jezika (plakat)

PREVENTIVA: RAZVOJ JEZIKA

RAZVOJ JEZIKA

NASVET STARŠEM: Kako lahko pomagata?

POIŠČITE POMOČ: Kdaj prositi logopeda za pomoč in nasvet?

Od rojstva do 6. meseca

Pri 12 mesecih

- Otrok se odziva na zvoke, obrača oči in/ali glavo v smeri, od koder prihaja zvok.
- Se oglašča.

- Razume preprosta navodila.
- Pokliče "mama", "ata".
- Odziva se, ko ga pokličemo.

- Pogovarjajte se z njim mirno, prijazno.
- Pojte mu.
- Poimenujte to kar otrok sliši (avto, kuža, muca,...).
- Poimenujte ljudi in predmete, ki jih pozna.
- Poimenujte, opisujte to, kar delate.

- Spreminjajte svoj glas - otrok uživa v tem, melodija govora mu pomaga razumeti in učinkoviteje uporabljati jezik.
- Pomagajte otroku vzpodbuditi veselje do komunikacije.
- Vzpodbujajte vse vrste medsebojne interakcije - delajte »smešne obraze«, nasmeh, poglede.

- Opazujte, ali se vaš otrok odziva na zvoke, če ne, se posvetujte z njegovim izbranim zdravnikom.
- Poiščite pomoč, če vaš otrok ob komunikaciji ne vzpostavlja očesnega kontakta.

- Na tej razvojni stopnji televizija ne koristi vašemu otroku. Ne puščajte otroka pred televizijskim zaslonom, saj to ne pospešuje prave komunikacije.

Pri 18 mesecih

Pri 2 letih

- Razume preprosta navodila in stavke.
- Naj bi poimenoval znane predmete.
- Širi svoj besedni zaklad.

- Razume zahtevnejša navodila.
- Pove svoje ime.
- Uporablja 2-3-besedni stavek.

- Pogovarjajte se z njim, tako da uporabljate besede, ki jih pozna in kratke slovnično pravilne stavke, ne pa otroškega govora.
- Dajte mu primerne knjige in se pogovarjajte ob njih.
- Zanimajo ga predmeti različnih oblik in barv.

- Pomagajte mu razvijati besedni zaklad.
- Razložite mu besede, ki jih ne razume.
- Besede, ki jih ne izgovarja pravilno, ponovite, vendar ne zahtevajte, da jih za vami ponavlja.

Poiščite pomoč, če:

- vaš otrok premalo govori,
- govor ne napreduje,
- se govor slabša.

Poiščite pomoč, če:

- uporablja le nekaj besed,
- je zelo nerazumljiv,
- ne zna oblikovati kratko frazo (mama am, ati papa ...).

Pri 3 letih

Pri 4 letih

- Razume enostavne stavke.
- Uporablja vprašalnice.
- Sprašuje.
- Uporablja množinske oblike in predloge.

- Govor vašega otroka je že bolj podoben govoru odraslega.

- Otroka naučite pripovedovati, pomagajte mu pri oblikovanju misli, občutkov, čustev.
- Spodbujajte ga, da opusti stekleničko/dudo.

- Berite mu pravljice, primerne njegovi starosti, ob slikah naj jih pripoveduje tudi sam; s tem spodbujate ustrezen odnos do jezika in branja.
- Otroci naj vidijo, da berete; potrebujejo vaš zglede.

Poiščite pomoč, če:

- njegov govor ostaja nerazumljiv,
- uporablja le nekaj glagolov, ne pa pridevnikov in predlogov,
- ne uporablja množine,
- ne oblikuje enostavnih stavkov.

Poiščite pomoč, če:

- težko začne stavek, ponavlja zloge in besede,
- uporablja kratke, ne zložene stavke,
- govor ni jasen,
- ne zna pripovedovati o dogodkih iz bližnje preteklosti.

DRUŠTVO LOGOPEDOV SLOVENIJE

